

Teatamiskohustus

Iga inimese kohustus on lastekaitse seadusest **tulenevalt abivajavast lapsest teatada**.

ABIVAJAVAST LAPSEST teata valla- või linnavalitsusele võimalusel otse lastekaitsetöötajale

Valla- ja linnavalitsuste kontaktid leiab siit:

www.eesti.ee/est/kontaktid/kohalikud_omavalitsused [1]

HÄDAOHUS OLEVAST LAPSEST teata politseile ja valla- või linnavalitsusele

Politsei lühinumber 110

Politsei kliendiinfo 612 3000

Abivajavate laste hulka kuuluvad ka hädaohus olevad lapsed. Kuna neid mõisteid seaduses eristatakse, on need eraldi välja toodud ka siin. Oluline on aga rõhutada, et märkamist ja abi ei vaja mitte üksnes hädaohus olev laps, vaid ka muu abivajadusega laps. Abivajava lapse puhul ei ole tagatud tema turvatunne, areng ja heaolu. Lapse abivajadus võib tuleneda tema võimalikust väärkohtlemisest (sh vägivallast ja hooletusse jätmisest), aga ka tema sotsiaalsest või hariduslikust erivajadusest, pere toimetulekuraskustest jne.

Abivajava lapse näde: • Laps elab üksi • Laps vajab erispetsialisti abi, aga vanem ei tunnista seda, ei oska abi küsida, vms • Laps ei täida koolikohustust • Laps jooksis kodust ära • Laps pani toime süüteo

Hädaohus oleva lapse puhul vajab kaitset tema elu ja tervis. Hädaoht lapse elule ja tervisele võib tuleneda nii välisest keskkonnast, teiste tegevusest kui ka lapse enda käitumisest. Hädaohu korral on lapse abivajadus niivõrd akuutne, et nõuab viivitamatut sekkumist, et ohtu ära hoida või lõpetada. Ohu tõrjumiseks võib olla vajalik lapse kiire toimetamine turvalistesse tingimustesse. Kui lapse on hädaohtu seadnud tema pere ja ühelgi muul moel ei ole võimalik ohtu tõrjuda, võib olla põhjendatud lapse eraldamine perekonnast. Lapse vastu suunatud süüteo toimepanemise kahtlus (sh füüsiline või seksuaalne vägivald; elu ja tervist ohustav hooletusse jätmine; jne) on kriminaal- või väärteomenetluse algatamise aluseks.

Hädaohus oleva lapse näide:

• Laps on vägivalla ohver • Laps on tõsiselt haige • Laps üritas enesetappu • Laps on tugevas alatoitumuses • Laps pani toime süüteo

Allikas: Abivajavast lapsest teatamine ja andmekaitse. Juhend. Lasteombudsman.

1. jaanuaril 2016 hakkab kehtima uus lastekaitseseadus, mis näeb ette abivajavast ning hädaohus lapsest teatamise kohustuse.

Uue lastekaitseaduse kohaselt on abivajav laps laps, kelle heaolu on ohustatud või kelle puhul on tekkinud kahtlus tema väärkohtlemise, hooletusse jätmise või muu lapse õigusi rikkuva olukorra suhtes, ja laps, kelle käitumine ohustab tema enda või teiste isikute heaolu.

Igal isikul **on kohustus abivajavast lapsest teavitada viivitamata asukohajärgset kohalikku omavalitsust või lasteabitelefoni 116 111.**

Lastekaitsetöötaja või lapsega töötav isik peab lapse abivajadust hindama, kaasates vajadusel asjaomase spetsialisti.

Lapse abistamine peab toetama lapse ja last kasvatava isiku vahelisi suhteid ja selleks tuleb rakendada võrgustikutööd järgides juhtumikorralduse põhimõtteid.

Hädaohus oleva lapse ajutine perekonnast eraldamine

KOV või Sotsiaalkindlustusamet võib eraldada lapse perekonnast enne hooldusõiguse piiramise kohtumäärust, kui lapse jätmine perekonda ohustab lapse tervist või elu, järgmistel juhtudel: lapse ohtu sattumise on põhjustanud lapse hooldusõigust teostav isik oma tegevuse või tegevusetusega; lapse hooldusõigust teostav isik keeldub lapse ajutisest paigutamisest teenuseosutaja juurde sobiva teenuse saamiseks. Hädaohus olev laps eraldatakse perekonnast ja määratakse tema viibimiskoht ning vajadusel korraldab lapse ja vanema suhtluskord kuni 72 tunniks alates lapse perekonnast eraldamisest. KOV või Sotsiaalkindlustusamet peab hindama lapse olukorda ja abivajadust ning 72 tunni jooksul pärast hädaohus oleva lapse ajutiselt perekonnast eraldamist pöörduma kohtusse hooldusõiguse piiramiseks perekonnaseaduses sätestatud alustel.

Mida teha, kui on kahtlus, et last on seksuaalselt väärkoheldud?

KELLE POOLE PÖÖRDUDA?

- Lastekaitseadus kohustab igaüht teatama abivajavast ja hädaohus olevast lapsest! Abivajavast või hädasolevast lapsest teata kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöötajale, hädaabinumbri 112, lasteabitelefonil 116 111 või politseisse telefonil 110.
- Lasteabitelefon on avatud ööpäevaringselt. See on kõigile helistajatele tasuta ja anonüümne, kuid kõned salvestatakse. Telefonile vastavad spetsialistid nii eesti, vene kui ka inglise keeles. Ühtlasi võimaldab see telefon lastele ja lastega seotud isikutele esmast sotsiaalset nõustamist ning vajadusel kriisinõustamist.
- Veebikonstaabli poole pöördu siis, kui soovid teatada seksuaalsest või muust väärkohtlemisest internetikeskkonnas, oled sattunud kiusamise või ahistamise ohvriks, soovid politseilt nõu, sul on küsimusi seaduste kohta või soovid saata politseile vihjet, kui kahtlustad, et keegi teine esineb internetis sinu nime all. Facebookis annavad nõu veebikonstaablid Andero Sepp ja Maarja Punak. Veebikonstaabel tegutseb ka veebilehtedel VK.com ja Odnoklassniki.ru, täna on seal inimestele abiks veebikonstaabel Jana.
- Lapse seksuaalse väärkohtlemise ohvriks sattumine on kogu pere kriis. Täiendavat abi ja nõu võib saada ohvriabist: www.sotsiaalkindlustusamet.ee/ohvriabi-ja-lepituskeskus/ [2]

LASTEMAJA (HARJUMAA JA TALLINNA PIIRKONNA LASTELE)

Eesti esimene [Lastemaja](#) [3] avati pilootprojekti raames 2. jaanuaril 2017. aastal

[Tallinna Laste Vaimse Tervise Keskuses](#) [4] (Tervise 28, Tallinn). Teenust osutatakse esialgu Tallinna ja Harjumaa piirkonna lastele, kuid alates 2017. a kevadest planeerime teenust osutada Tartus ning edaspidi ka ida ja lääne piirkondades. Lastemaja teenuse raames teevad koostööd Sotsiaalkindlustusamet, Politsei- ja Piirivalveamet, Põhja Ringkonnaprokuratuur, Eesti Kohtuekspertiisi Instituut, SA Tallinna Lastehaigla ja Harjumaa omavalitused. Lastemaja teenuse osutamiseks töötavad lapse heaolu nimel koos erinevad spetsialistid, nagu lastekaitsetöötaja, politsei, psühholoog ja paljud teised. Lastemaja teenuse meeskond hindab lapse tervislikku olukorda ja edasist abivajadust, viib läbi juhtumi lahendamiseks vajalikud uurimistoimingud ning pakub lapsele vajalikku abi.

Teenusele saamiseks tuleb pöörduda kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöötaja poole, kes taotleb lapse teenusele suunamist. Täpsema info saamiseks soovitame pöörduda lastekaitse üksuse projektijuhi Anna Frank-Vironi poole telefonil 5361 1602 või e-posti teel [anna dot frank-viron at sotsiaalkindlustusamet dot ee](mailto:anna.dot.frank-viron@otsiaalkindlustusamet.ee) [5] anna.frank-viron@sotsiaalkindlustusamet.ee [6].

Loe Lastemaja teenusest lähemalt Tervise Arengu Instituudi elektroonilisest uudiskirja artiklist [Seksuaalselt väärkoheldud laste paremaks abistamiseks avatakse Lastemajad](#) [7].

KUIDAS KÄITUDA INTERNETIS AHISTAMISE KORRAL?

- Politseile tuleb teatada, kui oled saanud teada, et keegi on (sinu) lapse suhtes käitunud ligitükkvalt, häirivalt. Kuna internetis ahistajal või ahvatlejal võib olla korruga palju erinevaid ohvreid, on oluline juhtunust või kahtlusest teatada nii ruttu kui võimalik, et tema tegutsemine peatada.
- Kui leiad arvutist lapse vestluse ahistajaga, ära hakka lapse asemel vestlust jätkama, et ahistajat vahele võtta. Nii võid hävitada tõendid ja ahistaja süüdimõistmine kohtus võib osutuda võimatuks. Võimalusel salvesta materjalid (vestlused), et neid oleks võimalik hiljem tõendina kasutada. Lase tegutseda professionaalidel!
- Kirjavahetust avastades ära nõua lapselt, et ta ahistajaga edasi suhtleks. Nii võid ise minna seadusega vastuollu, sest ahvatled last seksuaalsele tegevusele. Ka võib see olla lapsele traumeeriv.
- Eraviisiline jälitustegevus on kuriteona karistatav. Ära hakka kurjategijat ise jälitama. Lase seda teha politseil nii kiiresti kui võimalik.

MIDA ÖELDA LAPSELE JA KUIDAS TEDA AIDATA?

- Kui näed, et lapsel on mure, julgusta teda rääkima oma sõnadega, mis juhtus.
- Kuula last tähelepanelikult. Tunnusta last loo rääkimise eest.
- Ütle lapsele, et ta pole juhtunud süüdi.
- Usu last. Sageli võib lapse väärkohtlejaks olla talle tuttav inimene, pereliige, naaber või sõber. Laps ei pruugi alati täielikult aru saada, et ta oli ahistamise või kiusamise ohver.

MIDA SAAB LAPSEVANEM TEHA VÄÄRKOHTLEMISE ENNETAMISEKS?

- Lapsele on oluline kontakt täiskasvanuga, kes teda tõsiselt võtab. Seepärast hoia lapsega usalduslikke suhteid, et ta julgeks sulle juhtunust kohe rääkida. Tuleks

välisidada, et laps otsib huvipakkuvatel teemadel infot inimeste käest, kes seda uudishimu võivad kuritarvitada.

- Selgita lapsele, millised on head ja halvad saladused. Kui saladus paneb last end halvasti tundma, on see halb saladus ning seda ei pea saladusena hoidma – sellest tuleb rääkida.
- Selgita, mis on hea ja halva puudutuse vahe ning seda, et lapse keha ei tohi keegi vastu tema tahtmist puudutada.
- Jälgi, kas lapsel on uusi asju, mille ostmiseks tal endal raha ei tohiks olla. Korda üle, et võõrastega ei tohi kaasa ega kohtuma minna ning neilt ei või kingitusi vastu võtta.
- Selgita lapsele, et ei ole õige suhelda internetis usalduslikult võõrastega, kellega laps päris elus kohtunud ei ole. Võõras ei pruugi olla see, kellenä ta ennast esitleb.
- Võta isiklik vastutus kindlustamiseks lapse turvalisus internetis. Arutage koos, mis on interneti kasutamisel aktsepteeritav ja mis mitte. Selgita, et internetti laetud pildid jäävad sinna igavesti.
- Hari iseennast. Ürita hoida end kursis arengutega interneti kasutamises.
- Pane arvuti üldkasutatavasse ruumi, näiteks elutuppa. Nii saad paremini kontrollida lapse arvutikasutuse kestust ning laps tajub paremini internetivälist keskkonda.
- Julgusta last alati tulema sinu juurde, kui midagi arvutiga või internetis juhtub. Lapsel võib olla piinlik mingitest asjadest rääkida.
- Räägi oma lapsega! Selgita talle interneti võimalusi, aga ka seal valitsevaid ohte. Külasta lapsele huvipakkuvaid lehekülgi koos temaga. Tunne aktiivset huvi, mida laps internetis teeb. Selgita oma lapsele, et internetis tuleb samamoodi viisakalt käituda nagu kodus, lasteaias või koolis. Kasulikku lisamaterjali, kuidas internetis käituda, leiad aadressil www.targaltinternetis.ee [8]. Kui sul on tarvis õigusalast nõu, siis külasta alati portaali www.juristaitab.ee [9]. 2015. aasta jaanuarist saab nõu küsida ka vene keeles aadressil www.juristaitab.ee/ru [10]. Sealt leiab ka olulisemate Eesti seaduste tõlked vene keelde.

Allikas URL: <https://www.kriminaalpoliitika.ee/et/laste-seksuaalne-vaarkohtlemine/teatamiskohustus>

Lingid:

- [1] http://www.eesti.ee/est/kontaktid/kohalikud_omavalitsused
- [2] <http://www.sotsiaalkindlustusamet.ee/ohvriabi-ja-lepituskeskus/>
- [3] <http://www.sotsiaalkindlustusamet.ee/lastemaja/>
- [4] <http://www.lastehaigla.ee/vaimse-tervise-keskus/>
- [5] <mailto:anna%20dot%20frank-viron%20at%20sotsiaalkindlustusamet%20dot%20ee>
- [6] <mailto:anna.frank-viron@sotsiaalkindlustusamet.ee>
- [7] <http://www.tai.ee/images/Lastemaja.pdf>
- [8] <http://www.targaltinternetis.ee>
- [9] <http://www.juristaitab.ee>
- [10] <http://www.juristaitab.ee/ru>